

პანდემიის გავლენა ეკონომიკურ განვითარებაზე

ანა გიორგაშვილი
სტუ-ს დოქტორანტი

აბსტრაქტი

მსოფლიო ეკონომიკა ძალიან ხშირად გამბდარა თანამედროვე გლობალური გამოწვევების მსხვერპლი. უნდა ითქვას, რომ ხშირია მოვლენები, რომელსაც სავალალო შედეგის მოხდენა შეუძლია ეკონომიკის სიმყარეზე. არის დაცემები, რასაც საკმაოდ სწრაფად მოჰყვება ალზევების ხანა. ეკონომიკური კრიზისების თუ სხვა მსგავსი საფრთხეების თავიდან აცილების და გამკლავების გამოცდილება, მსოფლიოს აქვს, თუმცა პანდემიამ, იგი ურთულესი, ახალი გამოწვევის წინაშე დააყენა.

2019 წელს ჩინეთში გამოჩენილმა ვირუსმა, გავლენა იქონია არა მხოლოდ საზოგადოების კეთილდღეობასა და ჯანმრთელობაზე, არამედ ეკონომიკის სტაბილურობასა და სიმყარეზე. მიუხედავად იმის, რომ მსოფლიომ, ბოლო ათასწლეულში, საკმაოდ დიდ წარმატებას მიაღწია, ისეთ სფეროებში, როგორიცაა მედიცინა, ტექნოლოგიები, ჯანდაცვა თუ სხვა, იგი მაინც მოუმზადებლად შეხვდა არსებულ გამოწვევას.

შეუძლებელია საუბარი იმაზე თუ რა გავლენის მოხდენა შეუძლია პანდემიას ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიკაზე. თუმცა, ერთი ცხადია, რომ იგი ემყარება ვირუსის გავრცელების ტენდენციას და ქვეყნის განვითარების დონეს. აღნიშნულმა პრობლემამ ცხადყო, რომ ქვეყნების ეკონომიკის გარკვეულწილად გადარჩენა, განვითარებულმა ტექნოლოგიებმა უზრუნველყო. რამაც კიდევ ერთხელ ხაზი გაუსვა ერთ მნიშვნელოვან ფაქტს, რომ ტექნოლოგიური პროგრესი და ინოვაციების დანერგვა ქვეყანაში ყველაზე მნიშვნელოვანი და საციცოცხლოდ აუცილებელი პროცესია.

PANDEMIC INFLUENCE ON ECONOMIC DEVELOPMENT

Ana Giorgashvili
PHD student of GTU

ABSTRACT

The world economy has too often been the victim of today's global challenges. There are frequent events that can have a disastrous effect on the stability of the economy. There are downs followed by ups rather quickly. The world has the experience of avoiding and dealing with economic crises or other similar threats, but the pandemic has put it in front of a new and more difficult challenge.

The virus that appeared in China in 2019 affected not only the welfare and health of society, but also the stability and strength of the economy. Although the

world has achieved quite a lot in the last millennium, in areas such as medicine, technology, healthcare and others, it still faced the current challenge unprepared.

It is impossible to talk about the impact of the pandemic on the economy of any country. However, it is clear that it is based on the trend of the spread of the virus and the level of development of the country. The mentioned problem made it clear that the economy of the countries was saved to a certain extent by developed technologies. Which once again emphasized the fact that technological progress and introduction of innovations is the most important and vitally necessary process in the country.

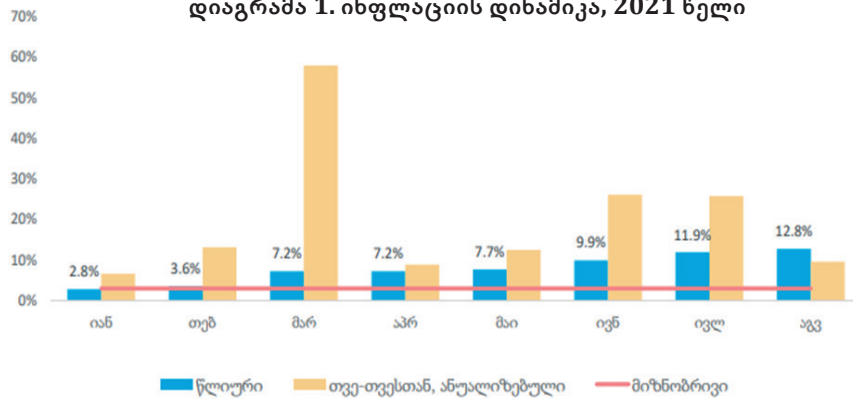
ძირითადი ნაწილი

მსოფლიო ეკონომიკა ძალიან ხშირად ექცევა ფინანსური კრიზისებისა თუ სხვა გლობალური პროცესების გავლენის ქვეშ. 2008 წლის გლობალურმა ფინანსურმა კრიზისმა მსოფლიო ეკონომიკა საკმაოდ დიდი წნეხის ქვეშ აღმოაჩინა. ეს მსოფლიოსთვის ძალიან მძიმე პერიოდი იყო, იმ თვალსაზრისით, რომ მოხდა სრული ფინანსური პარალიზება. აღნიშნული გამოიხატა შემდეგში: საკრედიტო ბაზრები გაიყინა, უმუშევრობა რეკორდულად გაიზარდა, კაპიტალის ბაზარი შემცირდა იმდენად, რომ შეიძლება ითქვას სრულებით აღარ არსებობდა, მთლიანმა შიდა პროდუქტმა საგრძნობლად იკლო. ეს იყო იმ პერიოდის - გამოცდა მსოფლიოსთვის, თუმცა ამ ეტაპამდე მისასვლელად რამოდენიმე წელი გახდა საჭირო. მისგან განსხვავებით, პანდემიამ, რომელიც უეცრად გამოჩნდა საზოგადოების ცხოვრებაში, სწრაფი დარტყმა მიაყენა საზოგადოების განვითარების ყველა სფეროს. მისმა მოულოდნელობამ განაპირობა, მოუმზადებლად შეხვედრა და საჭირო სწრაფი, თუმცა არა ყოველთვის სწორი გადაწყვეტილების მიღება.

პანდემიის გავლენის წინასწარი განსაზღვრა შეუძლებელია. იგი დამოკიდებულია ერთი მხრივ, პანდემიის გავრცელების ტენდენციაზე, ხოლო მეორე მხრივ, ქვეყნის განვითარების დონესა და რისკებთან ბრძოლის მის გამოცდილებაზე. თუ გადავხედავთ საერთაშორისო ორგანიზაციების მიერ გავრცელებულ კვლევებს, იგი განსხვავებულია. არაერთგვაროვნადაა შეფასებული ის გავლენა, რომელიც შესაძლოა ქვეყნის ეკონომიკამ მიიღოს პანდემიისგან.

საყურადღებოა, აზიის განვითარების ბანკის მიერ მოცემული დასკვნა. ბანკის ანგარიშში ვეცნობით სამ პოტენციურ ფაქტს, რომელიც ასახავს პანდემიისგან მოსალოდნელ შედეგს. რამდენად მძაფრია პანდემიის დარტყმა ამა თუ იმ ქვეყნის ეკონომიკაზე? გასაკვირი არაა, რომ პასუხი ემყარება

დიაგრამა 1. ინფლაციის დინამიკა, 2021 წელი

წყარო: საქსტატი, საქართველოს ფინანსთა სამინისტრო

სწორედ ქვეყნის მზაობას, თუ რამდენადაა მზად სწრაფად მოახდინოს საფრთხის ლოკალიზება. აზიის ბანკი ასახელებს ზიანის ციფრებსაც, რომელიც 77 \$ მილიარდიდან (0,08 % მშპ) 347 მილიარდამდე (0,04 მშპ) მერყეობს.¹

გაეროს შემოთვალისწინებული ანალიზის მიხედვით, ის ზიანი, რომელიც პანდემიამ მსოფლიო ეკონომიკას მიაყენა, ტრილიონობით დოლარია. თუმცა ეს რიცხვი მზარდია, რადგან გვაქვს ეკონომიკის ზრდის მინიმუმ 2,5 %-იანი შემცირება და ექსპორტიორი ქვეყნების საკმაოდ დიდი ჩამორჩენა. სამწუხაროა, რომ ზოგიერთი ღარიბი ქვეყნისთვის ეკონომიკისთვის, ეს პანდემია მთავარი შემაფერხებელი აღმოჩნდა.²

საქართველო საკმაოდ რთულ ვითარებაში აღმოჩნდა. ისევე, როგორც მსოფლიოს სხვა ქვეყნებმა, მანაც მწვავედ განიცადა COVID -19 პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკის რეცესია. პანდემიამ საწყის ეტაპზევე მოახერხა ინფლაციის ზრდის გამოწვევა. ეს ერთი მხრივ, განაპირობა იმან, რომ ტურისტული სექტორის ვარდნაზე. მაშინ, როდესაც ქვეყნის ეკონომიკა მრავალი წელია მნიშვნელოვანწილად დამოკიდებულია ტურიზმზე. ხოლო მეორე მხრივ, სამომხმარებლო პროდუქციის მიწოდების არხების შემცირებამ. უმკაცრესმა შეზღუდვებმა მოახერხა ძალიან ბევრი დარგის დაზარალება. 2020 წლის ნაერთი ბიუჯეტის გეგმით, დეფიციტი 1,31 მლრდ ლარს შეადგენს, რაც მშპ-ს 25%-ია. ამ ფონზე, განსაკუთრებით ის დარგები აღმოჩნდა ცუდ მდგომარეობაში, რომელიც საკმაოდ ზრდის ტემპით ხასიათდებოდა.³ აღნიშნული დარგები ქვეყნის ეკონომიკის განმსაზღვრელი და მნიშვნელოვანი შემადგენელი ნაწილები არიან. მაგალითად ტურიზმი, სექტორის შეჩერებამ მნიშვნელოვანი დარტყმა მიაყენა შრომით ბაზარსა თუ ლარის სტაბილურობას. როგორც აღვნიშნეთ, ტურიზმი საქართველოსთვის მთავარი დასაყრდენი სექტორია უკვე მრავალი წელია, შესაბამისად უარყოფითი გავლენა, რომელიც მისმა კლებამ მოუტანა ქვეყანას საკმაოდ

მძაფრი აღმოჩნდა. მაღალი ეკონომიკური დესტაბილიზაცია, ამავდროულად გამოიწვია შრომის ბაზრის გაუმართავემა სტრუქტურამ. იმის გათვალისწინებით, რომ თვითასაქმებულთა წილი ბაზარზე საკმაოდ დიდია, პანდემიამ მოახერხა და ქვეყნის მოსახლეობის ძალიან დიდი ნაწილი უმუშევრად დატოვა. ეს ქვეყანაში, სადაც ყველაზე დიდი პრობლემა უმუშევრობაა, უფრო მეტად გაუსაძლისი გახდა მოსახლეობის ცხოვრება. შემცირდა საზოგადოების კეთილდღეობის დონე (იხ. დიაგრამა 1).

დღევანდელი მონაცემების მიხედვით, ქვეყანაში ინფლაციის მაჩვენებელი 10,9 %-ია. შემცირებულია ასევე, უმუშევართა რიცხვი, რომელიც ამ დროის მონაცემებით - 20,6 %-ია. დარგები, რომელთაც განსაკუთრებით მძიმე დარტყმა მიიღეს და ქვეყნის ეკონომიკის ძირეული ცვლილება გამოიწვიეს შემდეგია:

- ტურიზმის გლობალური სენტიმენტების გაუარესება;
- გლობალური სავაჭრო ბრუნვის შემცირება;
- რეგიონული რისკების ზრდა
- გაზრდილი გლობალური ვალი;
- გლობალური მომხმარებლის ქცევის ცვლილება.

დღეისათვის აღინიშნება მდგომარეობის მნიშვნელოვანი გამოსწორება. განსაკუთრებით ეს ეხება ტურიზმის სექტორს. ზაფხულის პერიოდში ტურისტების რეკორდულმა რაოდენობამ, საგრძნობლად შეცვალა ტურისტული მდგომარეობის მაჩვენებელი. ეს პოზიტიური მახასიათებელი დადებითი გავლენის მომტანი აღმოჩნდა ქვეყნის ეკონომიკისთვის. თუმცა ცალკე განხილვის საგანს წარმოადგენს მიზეზი თუ რამ განაპირობა ტურისტების რაოდენობის ზრდა. ტურისტების ძირითადი რაოდენობა შემოსული იყო რუსეთიდან, ასევე თურქეთსა და სომხეთიდან. აღნიშნული საჭიროებს ცალკეულ ანალიზს და მიდგომებს, იყო თუ არა გამართლებული ამ გზით ტურიზმის სექტორის გაუმჯობესებაზე (იხ. დიაგრამა 2).

1 <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/571536/adb-brief-128-economic-impact-covid19-developing-asia.pdf>

2 "The Coronavirus Shock: a Story of Another Global Crisis Foretold and What Policymakers Should Be Doing about It."

UNCTAD, 9 მარტი 2020. იხ: <https://bit.ly/2WwcW50>

3 <https://www.geostat.ge/ka>

პანდემიის მიერ გამოწვეულმა ეკონომიკურმა კრიზისმა მნიშვნელოვანი გავლენა მოახდინა დაზოგებზე. ყველა ქვეყანა იძულებული გახდა შეემცირებინა ბუფერები და გაეზარდა ვალი. კვლევის მიხედვით, აღმოჩნდა, რომ განვითარებადი საბაზრო ეკონომიკის მქონე ქვეყნების ერთ მესამედს შეზღუდული ან საერთოდ არ არსებული ფისკალური სივრცე აქვს, რაც საჭიროა განგრძობადი კრიზისის გასამკლავებლად. აღნიშნული ფაქტი მნიშვნელოვნად ამცირებს მომდევნო წლებში გლობალური მოთხოვნის აღდგენის პერსპექტივას. მოსალოდნელია ფისკალური სივრცის აღდგენისთვის საჭირო კონსოლიდაცია, რაც ერთგვარი მუხრუჭია ეკონომიკისთვის, აღდგენის გზაზე.

უკანასკნელ პერიოდში ჩვენს ქვეყანას საკმაოდ ბევრი შოკის გადატანა მოუწია რეგიონიდან. პანდემიამდე დამძიმებული მდგომარეობა გასაკვირი არაა, რომ განსაკუთრებით დამძიმდა პანდემიის პერიოდში და პოლიტიკური რისკები განსაკუთრებით მწვავედ წარმოჩინდა.

დასკვნები და რეკომენდაციები

მიუხედავად იმის, რომ ეკონომიკა ძალიან დაზიანდა პანდემიის გამო, შეუძლებელია არ აღინიშნოს დადებითი შედეგებიც. ეს არის შესაძლებლობები და გამოწვევები, რომელიც პანდემიას ახლავს. ეს

დამოკიდებულია ანტიკრიზისულ გეგმაზე, რომელსაც ქვეყნის მმართველი გუნდი იღებს. სრულიად შესაძლებელია, ქვეყნის ეკონომიკამ განვითარების ახალი იმპულსი შეიძინოს. პანდემიით გამოწვეული კრიზისი, ქვეყანას მისცემს შესაძლებლობას, უკეთესი პირობით მოახდინოს ვალების რესტრუქტურისაცა ან თუნდაც, ნავთობის ფასის შემცირება, გახდეს ბერკეტი, რისი საშუალებითაც მოხდება ლარის კურსის დასტაბილურება.

საყურადღებოა რისკები, რომელსაც რეგიონიდან ვიღებთ და ეკონომიკის მთავარ პრობლემას წარმოადგენს. აუცილებელია ეკონომიკის მოწყვლადობის კონტროლი, რაც უმთავრესია ეკონომიკური სირთულეების შესამცირებლად. გასათვალისწინებელია მოცემული საკითხი, ვინაიდან ასეთი ტიპის რისკების რეალიზაცია აფუჭებს ინვესტიციების განწყობას რეგიონის მიმართ, რაც ამცირებს ეკონომიკურ ზრდას.

რაც შეეხება ტექნოლოგიების როლს, პანდემიამ კიდევ ერთხელ დაგვანახა, თუ რაოდენ მნიშვნელოვანია ქვეყნის წარმატებაში ტექნოლოგიური პროცესი. სასწავლო თუ სამუშაო პროცესების ციფრულად წარმართვამ ქვეყანა უფრო მეტად ჩართო ტექნოლოგიური პროგრესის დაჩქარების საქმეში. საგულისხმოა, რომ გაიზარდა ინვესტიციები საინფორმაციო ტექნოლოგიებში, რასაც მხოლოდ დადებითი შედეგის მოტანა შეუძლია ქვეყნისათვის.

დიაგრამა 2. საერთაშორისო მოგზაურთა კლასიფიკაცია

საერთაშორისო მოგზაურთა კლასიფიკაცია								
ვიზიტის ტიპი	2019: 8 თვე	2020: 8 თვე	2021: 8 თვე	2022: 8 თვე	ცვლილება 2019/2022 %	ცვლილება 2020/2022 %	ცვლილება 2021/2022 %	წილი%
საერთაშორისო მოგზაურების ვიზიტები	6 320 516	1 544 098	1 054 329	3 256 370	-48,5%	110,9%	208,9%	100,0%
საერთაშორისო ვიზიტორების მიერ განხორციელებული ვიზიტები	5 198 531	1 318 587	961 572	2 779 651	-46,5%	110,8%	189,1%	85,4%
ტურისტული ვიზიტი	3 451 272	919 391	883 131	2 251 978	-34,7%	144,9%	155,0%	81,0%
ერთდღიანი ვიზიტი	1 747 259	399 196	78 441	527 673	-69,8%	32,2%	572,7%	19,0%
სხვა (არატურისტული)	1 121 985	225 511	92 757	476 719	-57,5%	111,4%	413,9%	14,6%

წყარო: საქართველოს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია
გამოყენებული ლიტერატურა:

1. <https://www.mof.ge/images/File/2022-biujeti/01-10-2021/danartebi/scenarebis%20analizi.pdf> - ფინანსთა სამინისტროს ეკონომიკური სცენარების ანალიზი;
2. https://www.geostat.ge/media/47900/QuarterlyBull_2022_II_Geo.pdf - საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის კვარტალური ბიულეტენი 2022 წწ;
3. <https://gnta.ge/ge/> - ტურიზმის ეროვნული სამსახურის კვარტალური ანგარიში
4. <https://www.adb.org/sites/default/files/publication/571536/adb-brief-128-economic-impact-covid19-developing-asia.pdf>
5. "The Coronavirus Shock: a Story of Another Global Crisis Foretold and What Policymakers Should Be Doing about It." UNCTAD, 9 მარტი 2020. იხ: <https://bit.ly/2WwcW50>
6. <https://www.geostat.ge/ka>